

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2002/146

Karar Sayısı : 2002/201

Karar Günü : 27.12.2002

Resmi Gazete tarih/sayı: 11.12.2003/25282

İPTAL DAVASINI AÇAN : Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Faruk BAL, Mehmet NACAR ve 121 Milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU : 3.8.2002 günlü, 4771 sayılı "Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun"un:

A- 1. maddesinin (A) fıkrasının birinci paragrafının ve bu düzenlemeyle bağlantılı geçici 1. maddesinin, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 3., 4., 5., 17., 38. ve 87. maddelerine,

B- 4. maddesinin (A) fıkrasıyla 5.6.1935 günlü, 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 1. maddesinin sonuna eklenen fıkraların, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 6., 9., 10., 35. ve 138. maddelerine,

C- 6. maddesinin (A) fıkrasıyla 18.6.1927 günlü, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 445. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 445/A maddesinin ve bu maddeyle bağlantılı geçici 2. maddesi ile 13. maddesinde yer alan ".....6 ve 7 inci maddeleri, bu Kanununun yayımı tarihinden bir yıl sonra,....." bölümünün Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 4., 6., 9. ve 138. maddelerine,

D- 7. maddesinin (A) fıkrasıyla 4.4.1929 günlü, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 327. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 327/a maddesinin ve bu maddeyle bağlantılı geçici 2. maddesi ile 13. maddesinde yer alan ".....6 ve 7 inci maddeleri, bu Kanununun yayımı tarihinden bir yıl sonra,....." bölümünün Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 4., 6., 9. ve 138. maddelerine,

E- 8. maddesinin (A) fıkrasıyla 13.4.1994 günlü ve 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasına eklenen hükümlerin Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 3., 4., 5., 14. ve 42. maddelerine,

F- 11. maddesinin, 14.10.1983 günlü, 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu'nun adını, "Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun" şeklinde değiştiren (A) fıkrasının; 1. maddesini değiştiren (B) fıkrasının; 2. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine hükümler ekleyen (C) fıkrasının, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 3., 4., 5., 14. ve 42. maddelerine,

aykırılığı savıyla şekil ve esas yönlerinden iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemidir.

II- YASA METİNLERİ

A- İptali İstenen Yasa Kuralları

3.8.2002 günlü, 4771 sayılı Yasa'nın iptali istenen kural ve bölümleri de içeren maddeleri şöyledir:

1- "MADDE 1.- A) Savaş ve çok yakın savaş tehdidi hâllerinde işlenmiş suçlar için öngörülen idam cezaları hariç olmak üzere, 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, 7.1.1932 tarihli ve 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun ile 31.8.1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununda yer alan idam cezaları müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülmüştür."

2- "MADDE 4.- A) 5.6.1935 tarihli ve 2762 sayılı Vakıflar Kanununun 1 inci maddesinin sonuna aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Cemaat vakıfları, vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın, Bakanlar Kurulunun izniyle dinî , hayrî , sosyal, eğitsel, sıhhî ve kültürel alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere taşınmaz mal edinebilirler ve taşınmaz malları üzerinde tasarrufta bulunabilirler.

Bu vakıfların dinî , hayrî , sosyal, eğitsel, sıhhî ve kültürel alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere, her ne suretle olursa olsun, tasarrufları altında bulunduğu, vergi kayıtları, kira sözleşmeleri ve diğer belgelerle belirlenen taşınmaz mallar, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde başvurulması hâlinde vakıf adına tescil olunur. Cemaat vakıfları adına bağışlanan veya vasiyet olunan taşınmaz mallar da bu madde hükümlerine tâ bidir."

3- "MADDE 6.- A) 18.6.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 445 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 445/A maddesi eklenmiştir.

MADDE 445/A.- Kesin olarak verilmiş veya kesinleşmiş olan bir kararın, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiği saptandığında, ihlâlin niteliği ve ağırlığı bakımından Sözleşmenin 41 inci maddesine göre hükmedilmiş olan tazminatla giderilemeyecek sonuçlar doğurduğu anlaşılırsa; Adalet Bakanı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuruda bulunan veya yasal temsilcisi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde Yargıtay Birinci Başkanlığından muhakemenin iadesi isteminde bulunabilirler.

Bu istem, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca incelenir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince saptanan ihlâlin sonuçları tazminatla giderilmiş veya istem süresi içinde yapılmamış ise reddine; aksi hâlinde, dosyanın davaya bakması için kararı veren mahkemeye gönderilmesine duruşma yapmaksızın kesin olarak karar verir."

4- "MADDE 7.- A) 4.4.1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 327. maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 327/a maddesi eklenmiştir.

MADDE 327/a.- Kesinleşmiş bir ceza hükmünün Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiği saptandığında ihlâlin niteliği ve ağırlığı bakımından Sözleşmenin 41 inci maddesine göre hükmedilmiş olan tazminatla giderilemeyecek sonuçlar doğurduğu anlaşılırsa; Adalet Bakanı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuruda bulunan veya yasal temsilcisi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının

kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde Yargıtay Birinci Başkanlığından muhakemenin iadesi isteminde bulunabilirler.

Bu istem, Yargıtay Ceza Genel Kurulunca incelenir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince saptanan ihlâ lin sonuçları tazminatla giderilmiş veya istem süresi içinde yapılmamış ise reddine; aksi hâ lde, dosyanın davaya bakması için kararı veren mahkemeye gönderilmesine duruşma yapmaksızın kesin olarak karar verir."

5- "MADDE 8.- A) 13.4.1994 tarihli ve 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki hükümler eklenmiştir.

Ayrıca, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerde de yayın yapılabilir. Bu yayınlar, Cumhuriyetin Anayasada belirtilen temel niteliklerine, Devletin ülkesiyle ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı olamaz. Bu yayınların yapılmasına ve denetimine ilişkin usul ve esaslar, Üst Kurulca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."

6- "MADDE 11.- A) 14.10.1983 tarihli ve 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanununun adı "Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun" şeklinde değiştirilmiştir.

B) Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanununun 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 1.- Bu Kanunun amacı, eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller, yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okullar ile Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğreniminin tâ bi olacağı esasları düzenlemektir.

C) Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanununun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine aşağıdaki hükümler eklenmiştir.

Ancak, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi için 8.6.1965 tarihli ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu hükümlerine tâ bi olmak üzere özel kurslar açılabilir. Bu kurslar, Cumhuriyetin Anayasada belirtilen temel niteliklerine, Devletin ülkesiyle ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı olamaz. Bu kursların açılmasına ve denetimine ilişkin esasve usuller, Milli Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."

7- "GEÇİCİ MADDE 1.- Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 1 inci maddenin (A) fıkrası kapsamına giren suçlardan dolayı haklarında idam cezası verilen hükümlülerin dosyalarından;

a) Henüz Yargıtaya gönderilmemiş veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında bulunanlar ile daha önce Türkiye Büyük Millet Meclisine gönderilmiş olanlar hükmü veren mahkemece,

b) Yargıtayda bulunanlar ilgili ceza dairesince,

Acele işlerden sayılmak ve Türk Ceza Kanununun 2 nci maddesi dikkate alınmak suretiyle karara bağlanır.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde bulunan dosyalar, gelişlerindeki usule uygun olarak Kanunun yürürlük tarihinden itibaren bir ay içinde hükmü veren mahkemeye geri gönderilir.

Askerî mahkemeler, Askerî Yargıtay Başsavcılığı ve Askerî Yargıtayda bulunan dosyalar hakkında da bu madde hükümleri kıyas yoluyla uygulanır."

8- "GEÇİCİ MADDE 2.- Bu Kanunun 6 ve 7 nci maddeleri, bu maddelerin yürürlüğe girdiği tarihten sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvurular üzerine verilecek kararlar hakkında uygulanır."

9- "MADDE 13.- Bu kanunun 6 ve 7 nci maddeleri, bu Kanunun yayımı tarihinden bir yıl sonra, diğer hükümleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Yasa'nın iptali istenen kurallarının Anayasa'nın Başlangıç'ı ile, 2., 3., 4., 5., 6., 9., 10., 14., 17., 35., 38., 42., 87. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülmüştür.

III- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Nurettin TURAN, Aysel PEKİNER, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Enis TUNGA ve Mehmet ERTEN'in katılımlarıyla 12.9.2002 günü yapılan ilk inceleme toplantısında, öncelikle davacıların şekil yönünden iptal istemleri görüşülmüştür:

Anayasa'nın 148. maddesinin ikinci fıkrasında, şekil bakımından denetlemenin Cumhurbaşkanı'nca veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin beşte biri tarafından istenebileceği, kanunun yayımlandığı tarihten itibaren on gün geçtikten sonra şekil bozukluğuna dayalı iptal davası açılmayacağı, def'i yoluyla da ileri sürülemeyeceği belirtilmiş, 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 21. ve 22. maddeleriyle de bu düzenlemeye koşut kurallar getirilmiştir.

Kimi kurallarının iptali istenen 4771 sayılı Yasa, 9.8.2002 günlü, 24841 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış, iptal davası ise şekil yönünden iptal isteminde bulunulabilmesi için Anayasa ve 2949 sayılı Yasa ile belirli on günlük süre geçirildikten sonra 9.9.2002 gününde açılmıştır. Bu nedenle, şekil yönünden iptal isteminin reddine, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma isteminin bu konudaki raporun hazırlanmasından sonra karara bağlanmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.

IV- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİ

3.8.2002 günlü, 4771 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin (A) fıkrasının birinci paragrafının, 4. maddesinin (A) fıkrasıyla 2762 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin sonuna eklenen fıkraların, 8. maddesinin (A) fıkrasıyla 3984 sayılı Yasa'nın 4. maddesinin birinci fıkrasına eklenen hükümlerin, 11. maddesinin 2923 sayılı Yasa'nın kimi hükümlerine ilişkin değişiklik ve

eklemeler içeren (A), (B) ve (C) fıkralarının, geçici 1. ve 2. maddelerinin ve 13. maddesinin "...6 ve 7 nci maddeleri, bu Kanunun yayımı tarihinden bir yıl sonra..." bölümünün yürürlüklerinin durdurulması isteminin reddine, 6. maddesinin (A) fıkrasıyla 1086 sayılı Yasa'ya eklenen ve yürürlüğe girmeyen 445/A ile 7. maddesinin (A) fıkrasıyla 1412 sayılı Yasaya eklenen ve yürürlüğe girmeyen 327/a maddelerinin yürürlüklerinin durdurulması isteminin incelenmeksizin reddine 8.10.2002 gününde oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Dava dilekçesi ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, iptali istenen yasa kuralları, dayanılan Anayasa kurallarıyla bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- 4771 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin (A) fıkrasının birinci paragrafının ve geçici 1. maddesinin incelenmesi

4771 sayılı Yasa'nın, 1. maddesinin (A) fıkrasının dava konusu birinci paragrafındaki kuralla, savaş ve çok yakın savaş tehdidi hallerinde işlenmiş suçlar için öngörülen idam cezaları hariç olmak üzere, 1.3.1926 günlü, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, 7.1.1932 günlü, 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun ve 31.8.1956 günlü, 6831 sayılı Orman Kanunu'nda yer alan idam cezaları müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülmüş, geçici 1. maddesi ile de, bu Yasa'nın yürürlüğe girdiği 9.8.2002 tarihinden önce 1. maddenin (A) fıkrası kapsamına giren suçlardan dolayı haklarında idam cezası verilen hükümlülerin dosyalarından, henüz Yargıtay'a gönderilmemiş veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nda bulunanlar ile daha önce Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne gönderilmiş olanların hükmü veren mahkemece, Yargıtay'da bulunanların ilgili ceza dairesince acele işlerden sayılmak ve Türk Ceza Kanunu'nun 2 nci maddesi dikkate alınmak suretiyle karara bağlanacağı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nda ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bulunan dosyaların, gelişlerindeki usule uygun olarak Kanun'un yürürlük tarihinden itibaren bir ay içinde hükmü veren mahkemeye geri gönderileceği, Askeri mahkemeler, Askeri Yargıtay Başsavcılığı ve Askeri Yargıtay'da bulunan dosyalar hakkında da bu madde hükümlerinin kıyas yoluyla uygulanacağı hükme bağlanarak 1. maddenin uygulanmasına ilişkin esaslar belirlenmiştir.

Dava konusu 1. maddenin gerekçesinde, yapılan değişiklikte temel hak ve hürriyetler bakımından bir genişleme sağlandığı, böylece bir yandan Anayasa'da yapılan değişikliklere, diğer yandan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile Avrupa Konseyi bünyesinde imzalanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve eki protokollere de uyum sağlanmasının amaçlandığı belirtilmiştir.

Dava dilekçesinde, Anayasa'nın 38. maddesine 4709 sayılı Yasayla eklenen dokuzuncu fıkrada, "Savaş, çok yakın savaş tehdidi ve terör suçları halleri dışında ölüm cezası verilemez" denilmesine karşın dava konusu 1. maddede, "savaş ve çok yakın savaş tehdidi halleri" dışında kalan ölüm cezalarının müebbet hapse dönüştürüldüğü, böylece Anayasa'da ölüm cezası öngörülen haller arasında yer alan terör suçlarının, ölüm cezası uygulanması gereken suçlar arasından çıkarıldığı, ciddi ve sürekli bir terör tehdidi altında bulunduğu halde, terör suçlarına uygulanan idam cezasının kaldırılmasıyla terör eylemleri sonucunda hayatını kaybeden insanların da yaşam haklarının korunamadığı; getirilen düzenlemenin Türkiye'nin üniter yapısını tehlikeye soktuğu, maddenin, terör suçlarından idam cezası almış olan mahkumların cezasını müebbet ağır hapis cezasına dönüştürmesi nedeniyle 4771 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girmesinden önce işlenmiş suçlar bakımından özel af yasası niteliğinde olduğu, 3.10.2001

günlü 4709 sayılı Yasa'nın geçici maddesinin (B) bendi ile bu Yasa'nın yürürlük tarihi olan 17.10.2001 tarihinden önce işlenmiş terör eylemlerinin faillerinin, herhangi bir biçimde genel veya özel affa tabi tutulamayacakları, oysa Anayasa ile kapatılan bu af yolunun 4771 sayılı Yasa ile aşıldığı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 3, 4, 5, 17, 38, ve 87. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmektedir.

Ceza yasalarının, ülkenin siyasi, sosyal ve ekonomik koşullarının zorunlu kıldığı gereksinimleri karşılamak amacıyla Anayasa ve ceza hukukunun temel ilkeleri gözetilerek düzenlendiği kuşkusuzdur. Bu bağlamda, diğer yasalar gibi ceza yasalarının da Anayasa'nın 2. maddesinde nitelikleri, 5. maddesinde de temel amaç ve görevleri belirtilen hukuk devleti ilkesiyle uyum içinde olması gerekir. Ceza önemiyle toplumsal barışı hedef alan devlet, suçların niteliği, işlenme biçimi ve kamu düzeni için yarattığı tehlikeyi gözeterek hangi eylemlerin suç sayılacağı veya suç olmaktan çıkarılacağı, suç sayılan eylemlerin hangi tür ve ölçüde cezai yaptırıma bağlanacağı konusunda takdir yetkisine sahip olduğu gibi ortaya çıkan yeni durumlara göre ceza yasalarında değişiklik yapmaya da yetkilidir.

Ceza hukukunun genel ilkelerine koşut olarak suç ve cezalara ilişkin esasların düzenlendiği Anayasa'nın 38. maddesine 3.10.2001 günlü, 4709 sayılı Yasa ile eklenen dokuzuncu fıkrada, savaş, çok yakın savaş tehdidi ve terör suçları halleri dışında ölüm cezası verilemeyeceği belirtilerek ceza hukuku alanında daha çağdaş bir anlayış benimsenirken Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve eki protokollerle de uyum sağlanmıştır. Böylece savaş, çok yakın savaş tehdidi ya da terör suçları söz konusu olduğunda ölüm cezası verilebilmesi yasakoyucunun takdirine bırakılmıştır. Buna göre, toplumsal gereksinimler gözetilerek maddede belirtilen üç halin tümü için ya da yalnız bir veya ikisi için ölüm cezası öngörülebilir veya kaldırılabilir. Anayasa'da yapılan bu değişiklik doğrultusunda, 3.8.2002 günlü, 4771 sayılı Yasa'nın birinci maddesi ile de savaş ve çok yakın savaş tehdidi hallerinde işlenmiş suçlar için öngörülen idam cezaları hariç olmak üzere 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun ile 6831 sayılı Orman Kanunu'nda yer alan idam cezaları müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülmüştür. Bu bağlamda, yasakoyucu tarafından Anayasa ile tanınan takdir yetkisi kullanılarak ölüm cezası verilebilmesine olanak tanınan üç halden yalnız savaş ve çok yakın savaş tehdidi için idam cezası saklı tutulmuş, terör suçları ise kapsam dışı bırakılmıştır.

Öte yandan, dava konusu kuralla belirli suçlar için öngörülen idam cezasının müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülmesi sonucunda kimi hükümlülerin, ceza hukukunun temel ilkeleri arasında bulunan ve Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen failin lehinde olan kanunun tatbik ve infaz olunacağını öngören kuraldan yararlanmalarının, devletin cezalandırma hakkından geçici olarak feragat etmesi anlamına gelen "af"la bir ilgisi yoktur. Tersine düşünce, ağır cezaların daha hafif cezalara çevrilmesinin her zaman "af" olarak nitelendirilmesi sonucunu doğuracağından kabul edilemez. Bu nedenle, Kanun'un Anayasa'nın 87. maddesinde belirtilen TBMM'nin "af" yetkisi içinde değerlendirilmesi olanaksızdır. Terör eylemlerine neden olanlar için cezalandırma konusundaki yetkisini ne yönde kullanacağı ise, yasakoyucunun takdirinde olup, saptanacak cezanın, söz konusu eylemler sonucu hayatını kaybedenlerin yaşam hakkı yönünden bir etki yaratmayacağı açıktır.

Belirtilen nedenlerle, Yasa'nın (A) fıkrasının ilk paragrafı ile getirilen dava konusu kural ile bu kuralın Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarihten önce oluşmuş hükümlülük halleri için uygulanabilme koşullarını düzenleyen Geçici Madde 1, Anayasa'nın 17, 38 ve 87. maddelerine aykırı değildir. Bu kurallara ilişkin iptal isteminin reddi gerekir.

Kural Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2, 3, 4 ve 5. maddeleriyle ilgili görülmemiştir.

B- 4771 sayılı Yasa'nın 4. maddesinin (A) fıkrasıyla 5.6.1935 günlü, 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 1. maddesinin sonuna eklenen fıkraların incelenmesi

4771 sayılı Yasa'nın 4. maddesinin (A) fıkrasıyla 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 1. maddesinin sonuna eklenen dava konusu iki fıkra ile cemaat vakıflarının taşınmaz mal edinmeleri, bunlar üzerinde tasarrufta bulunmaları ve tasarrufları altında bulunan taşınmaz malların bu vakıflar adına tescil edilmeleriyle ilgili düzenlemeler getirilmiştir. Buna göre, cemaat vakıfları, vakfiyeleri olup olmadıklarına bakılmaksızın, Bakanlar Kurulu'nun izniyle dinî, hayrî, sosyal, eğitsel, sıhî ve kültürel alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere, taşınmaz mal edinebilecekler ve taşınmaz malları üzerinde tasarrufta bulunabileceklerdir. Bu vakıfların aynı alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere, her ne suretle olursa olsun, tasarrufları altında bulunduğu vergi kayıtları, kira sözleşmeleri ve diğer belgelerle belirlenen taşınmaz mallar 4771 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girdiği 9.8.2002 tarihinden itibaren altı ay içinde başvurulması halinde vakıf adına tescil edilecek, cemaat vakıfları adına bağışlanan veya vasiyet olunan taşınmaz mallar da bu madde hükümlerine tabi olacaktır.

Cemaat vakıfları, Türkiye'deki müslüman olmayan Türk uyruklu cemaatlere ait olup, Lozan Barış Antlaşması ile koruma altına alınan ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu kapsamında bulunan mülhak vakıf niteliğindeki tüzelkişilerdir. 2762 sayılı Yasa ile hukuki durumları yeniden belirlenen bu vakıflar, 2762 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin beşinci fıkrasına göre, kendilerince seçilen kişi veya kurullarca yönetilmekte ve Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından denetlenmektedirler. Cemaat vakıflarının taşınmaz malları, 2762 sayılı Yasa'nın 44. maddesi uyarınca, 16.2.1328 günlü Eşhası Hükmiyenin Emvali Gayrimenkuleye Tasarruflarına Dair Muvakkat Kanun gereğince yapılan bildirimlerle ve 2762 sayılı Yasa'nın geçici 1. maddesi uyarınca verilen beyannamelere dayanılarak vakıf kütüğüne kaydedilmiş ve bu kayıt esas alınarak tapuları verilmiştir.

2762 sayılı Yasa'da, yönetim şekilleriyle ilgili 1. madde ve taşınmaz mal kaydı ile ilgili 44. madde dışında özel düzenleme bulunmaması nedeniyle cemaat vakıflarının taşınmaz mal edinmeleri konusu, ortaya çıkan uyuşmazlıklara ilişkin yargı kararlarının, *bu vakıfların özel bir yönetim şekline tabi tutularak tüzel kişiliklerine dokunulmamak üzere bir statüye bağlandıkları, 2762 sayılı Yasa ile vakıf niteliği kazanan cemaatlere ait hayrî, ilmî, bedii amaçlar güden bu kuruluşların düzenlenmiş vakıfnameleri bulunmadığı için 44. madde gereğince verdikleri beyannamelerinin vakıfname olarak kabulü zorunluluğunun ortaya çıktığı, nasıl ki vakıfnamede mal edinme için açıklık olmayan hallerde vakıf tüzelkişiliği mal edinemezse, beyannamelerinde bu konuda açıklık olmayan bu kurumların da gerek doğrudan doğruya, gerekse vasiyet yoluyla taşınmaz edinmeyecekleri biçimindeki gerekçeleriyle sonuca bağlanmıştır.* Mal edinmeleri hususunda yasal düzenlemelerde açıklık bulunmaması ve yargı kararlarıyla da sorunun çözüme kavuşturulamaması nedeniyle getirildiği anlaşılan dava konusu düzenlemenin gerekçesinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde düzenlenen ayrımcılık yasağı ve Ek 1 sayılı Protokolle güvence altına alınan mülkiyet hakkının korunması ilkeleri ile uyum sağlandığı, böylece, cemaat vakıflarının taşınmaz mal edinebilme ve taşınmazları üzerinde her türlü tasarrufta bulunabilmelerinin olanaklı hale getirildiği, Avrupa Birliği müktesebatı ile azınlıkların buldukları ülkelerde, diğer vatandaşlara göre ayrımcı işleme tabi olmamalarının, çoğunluğa mensup kişiler gibi tüm haklardan yararlanmalarının öngörüldüğü belirtilmiştir.

Dava dilekçesinde, cemaat vakıflarına yeni taşınmaz mal edinme ve taşınmaz malları üzerinde tasarrufta bulunabilme hakkı tanınırken, Vakıflar Kanunu'na tabi diğer vakıflarla

cemaat vakıfları arasında farklılık yaratıldığı, cemaat vakıflarının, Türk Medeni Kanunu'nun vakıflara ilişkin hükümlerinin bir istisnası olarak Vakıflar Kanunu ile korunduğu, azınlık statüsündeki vatandaşların vakıfları lehine getirilen bu uygulamanın, Türk vatandaşlarının kurduğu vakıflar yönünden Türk Medeni Kanunu'nun 101. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince yapılan sınırlama nedeniyle eşitsizlik yarattığı, 4771 sayılı Yasa ile getirilen düzenlemenin 2762 sayılı Yasa'nın vakıf kütüğüne kaydı düzenleyen genel nitelikteki 44. maddesini cemaat vakıfları için değiştirdiği, böylece 2762 sayılı Yasa kapsamındaki diğer vakıflar kapsam dışında tutularak eşitlik ilkesine aykırı davranıldığı, kira sözleşmesi ve diğer belgeler adı altında, şahsi borç doğuran belgelere mülkiyet hakkı kazandırıldığı, aynı hak doğuran belgelere karşı şahsi belgelere üstünlük tanınarak mülkiyet hakkının ihlal edildiği, getirilen düzenlemeyle cemaat vakıflarının şimdiye kadar hukuken elde edemedikleri taşınmaz malların onlara kazandırılmasının amaçlandığı, yargı kararlarıyla bir çok uyuşmazlığın çözümlenerek bağışların sahiplerine, vasiyetlerin mirasçılara iadesinin, yoksuz mazbut vakıflar tüzelkişiliğine veya hazineye intikalinin kararlaştırıldığı, bu yolla kesinleşmiş yargı kararlarının etkisiz hale getirilmesinin yargı bağımsızlığına aykırı olduğu, kuvvetler ayrılığı ilkesini zedelediği, kanunların geriye yürümezliği, hukuki güven ve hukuki istikrar gibi hukukun genel ilkelerinin ihlal edildiği belirtilerek dava konusu düzenlemenin, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2, 6, 9, 10, 35 ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmektedir.

"Yasa önünde eşitlik ilkesi" hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişi ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nda cemaat vakıfları ile aynı nitelikteki mülhak vakıflar arasında temel olarak bir ayırım gözetilmemekle birlikte, cemaat vakıfları, kurucularının farklılığı nedeniyle kendileri tarafından seçilen kişi ve kurumlarca yönetilmişlerdir. Kuruluşlarındaki farklılık ve vakfiyelerinin bulunmaması gibi nedenlerle, cemaat vakıflarının taşınmaz mal edinmeleri ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunabilmeleri konusundaki yargı kararları farklı hukuki durumlar ortaya çıkarmış, 2762 sayılı Yasa kapsamındaki diğer vakıflar, Yasa'nın öngördüğü şekilde taşınmaz mal edinme hakkına sahip olurken cemaat vakıfları bu haktan yoksun bırakılmışlardır. Dava konusu düzenleme ile bu gelişmelerden olumsuz yönde etkilenen cemaat vakıflarının, kuruluş amaçlarına uygun olarak ve dinî, hayrî, sosyal, eğitsel, sıhhi ve kültürel alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere taşınmaz mal edinme ve taşınmaz mallar üzerinde tasarrufta bulunabilmeleri olanağı getirilerek mülkiyet haklarının korunması sağlanmıştır.

2762 sayılı Yasa kapsamındaki cemaat vakıfları ile diğerleri ve Türk Medeni Kanunu'na göre kurulan vakıflar aynı hukuksal durumda bulunmadıklarından bunların farklı kurallara bağlı tutulmalarında eşitlik ilkesine aykırılık yoktur.

Anayasa'nın 35. maddesinde, herkesin mülkiyet ve miras haklarına sahip olduğu, bu hakların ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği ve mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı belirtilmiştir.

Dava konusu düzenleme ile, cemaat vakıflarının, yasalar ve yargı kararlarıyla oluşan hukuki durumları nedeniyle adlarına tapuya tescil edilemeyen ve dinî, hayrî, sosyal, eğitsel, sıhhi ve kültürel alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere, her ne suretle olursa olsun, tasarrufları altında bulunduğu belgelerle belirlenen taşınmaz mallarının, maddede belirtilen süre içinde başvurulması halinde, tescili öngörülmektedir. Bu işlem yapılırken genel hükümlere göre taşınmaz üzerinde başka bir mülkiyet iddiası veya aynı hak olup olmadığı araştırılarak buna göre bir sonuca varılacağına duraksanamaz. Bu nedenle mülkiyet hakkına aykırılık bulunmamaktadır.

2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 1. maddesine 4771 sayılı Yasa'nın 4. maddesinin (A) fıkrasıyla eklenen kurullarla mülkiyet hakkı konusunda kesinleşmiş yargı kararlarıyla oluşmuş hukuksal durumlara dokunulmamakta, kimi taşınmazları elinde bulundurup da çeşitli nedenlerle bunları üzerlerine tescil ettiremeyen cemaat vakıflarına yeni bir olanak getirilmektedir. Yasalardaki değişikliklere bağlı olarak mahkeme içtihatlarının da değişmesi doğal bir süreç olup bu durumun yargı bağımsızlığını zedeleyen veya kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı düşen bir yanı bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle dava konusu kural, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 6., 9., 10., 35. ve 138. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Ali HÜNER, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN ve Enis TUNGA bu görüşe katılmamışlardır.

C- 4771 sayılı Yasa'nın 6. maddesinin (A) fıkrasıyla 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na eklenen 445/A. maddenin; 7. maddesinin (A) fıkrasıyla 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'na eklenen 327/a. maddenin ve geçici 2. maddesi ile 13. maddesinde yer alan ".....6 ve 7 inci maddeleri, bu Kanununun yayımı tarihinden bir yıl sonra,....." ibaresinin incelenmesi

4771 sayılı Yasayla 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'na eklenen dava konusu maddelerle kesin olarak verilmiş veya kesinleşmiş bir kararın veya kesinleşmiş bir ceza hükmünün, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiği saptandığında, ihlalin niteliği ve ağırlığı bakımından Sözleşmenin 41. maddesine göre hükmedilmiş olan tazminatla giderilemeyecek sonuçlar doğurduğu anlaşılırsa, Adalet Bakanına, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuruda bulunana veya yasal temsilcisine, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde Yargıtay Birinci Başkanlığından muhakemenin iadesi isteminde bulunabilme olanağı tanınmış, bu istemin, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca incelenerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince saptanan ihlalin sonuçları tazminatla giderilmiş veya istem süresi içinde yapılmamışsa reddine; aksi halde, dosyanın davaya bakması için kararı veren mahkemeye gönderilmesine duruşma yapmaksızın kesin olarak karar verileceği hükme bağlanmıştır.

Dava dilekçesinde, yargı yetkisinin Ulus adına bağımsız Türk mahkemelerince kullanılacağı, dava konusu düzenleme ile egemenliğin kullanımı olan yargı yetkisinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne kısmen devredildiği ve bu suretle bağımsız Türk mahkemelerinin üzerinde bir yargı makamı ihdas edildiği, dosya, davaya bakması için karar veren mahkemeye gönderildiğinde, bu mahkemenin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı ile bağlı olup olmadığının belli olmadığı, mahkemenin kararında direktmesi halinde ne olacağına maddede

açıklanmadığı, bunun da hukuk güvenliğinin sağlanmasını engellediği belirtilerek söz konusu düzenlemenin, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile, 2., 4., 6., 9. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın Başlangıç'ının üçüncü paragrafı ile 6. maddesinde, Ulus iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Ulusa ait olduğu ve Türk Ulusunun egemenliğini, Anayasa'nın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle "Yargı yetkisi" başlıklı 9. maddesinde de, yargı yetkisinin Türk Ulusu adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağı belirtilmiştir.

Eylem ve işlemlerinin hukuka uygunluğu ön koşul olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirmek ve hukuku tüm devlet organlarına egemen kılmak, bu bağlamda etkili bir yargı denetimi sağlama yükümlülüğündeki hukuk devletinde, Anayasa'nın 138. maddesinde düzenlenen mahkemelerin bağımsızlığı, yargının yasama ve yürütme organlarına karşı bağımsız yapısını, hakimlerin bağımsızlığı ise onların Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm vermelerini ifade eder.

Kesin hükme bağlanmış olan bir dava hakkında yeniden yargılama yapılmasını sağlayan ve olağanüstü bir kanun yolu olan yargılamanın yenilenmesi sebepleri ilgili yasalarda sayılarak belirlenmiş, dava konusu düzenlemeyle de, hükmün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kesinleşmiş kararlarıyla saptanması, bu sebepler arasına eklenmiştir. Buna göre, yargılamanın yenilenmesi isteminin yasaya uygun olarak yapıldığının Yargıtay'ın ilgili genel kurullarınca saptanması halinde, dosya kararı veren mahkemeye gönderilecek, davanın tâ bi olduğu usul hukuku kuralları uygulanmak suretiyle yargılamanın yenilenmesi sebebi değerlendirilip, istem uygun görüldüğünde kabul edilerek davanın esası hakkında yeni bir karar verilecektir. Yargılamanın sonucuna göre, mahkemenin önceki kararını onaylaması da bir olasılık olup, getirilen düzenlemede bunu engelleyecek bir kural yer almamaktadır. Ayrıca, davaya bakan hâkimler, Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm vereceklerinden, iç hukukun yargılama usulüne müdahale veya yargı yetkisinin devri ya da mahkemelerin bağımsızlığını zedeleyen bir durum söz konusu değildir.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kurallar ile bu kurallarla bağlantılı olarak 4771 sayılı Yasa'nın geçici 2. maddesi ve 13. maddesinde yer alan "... 6 ve 7 inci maddeleri, bu Kanunun yayımı tarihinden bir yıl sonra ..." ibaresi, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 4., 6., 9. ve 138. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

D- 4771 sayılı Yasa'nın 8. maddesinin (A) fıkrasıyla 13.4.1994 günlü, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasına eklenen hükmün incelenmesi

3984 sayılı Yasa'nın, yayın ilkeleri başlıklı 4. maddesinin birinci fıkrasında, radyo, televizyon ve veri yayınlarının Türkçe yapılmasının esas olduğu, ancak, evrensel kültür ve bilim eserlerinin oluşmasına katkısı olan yabancı dillerin öğretilmesi veya bu dillerde müzik veya haber iletilmesi amacıyla da yayın yapılabileceği belirtilmiştir. 4771 sayılı Yasayla fıkranın sonuna eklenen dava konusu hükümle de, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerde de yayın yapılabileceği, bu yayınların Cumhuriyetin Anayasa'da belirtilen temel niteliklerine, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı olamayacağı belirtilmiş, yayınların yapılmasına ve denetimine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi ise Radyo ve Televizyon Üst Kurulunca çıkarılacak yönetmeliğe bırakılmıştır.

Yasa'nın gerekçesinde, fıkraya eklenen bu hükümle ilgili olarak bireysel hak ve özgürlükler çerçevesinde kültürel yaşam alanının genişletilmesinin amaçlandığı, böylece Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde 4709 sayılı Yasayla yapılan değişikliklere paralellik ve uluslararası sözleşmelere de uyum sağlandığı, Türk vatandaşlarına günlük yaşamda kullandıkları farklı dil ve lehçelerde yayın yapılabilmesi imkanı getirilirken, bu yayınların Cumhuriyetin Anayasa'da belirtilen temel niteliklerine, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı olamayacağı vurgulandığı belirtilmiştir.

Dava dilekçesinde, Türk vatandaşı olan kişilerin Türkçeden başka bir dili anadili olarak öğrenmelerinin, bu amaçla kurslar açılmasının, radyo ve televizyon yoluyla yayınlar yapılmasının, Anayasa'nın 3. maddesinde ifadesini bulan Türkiye Devleti'nin dili Türkçedir kuralına, dolayısıyla da bu maddenin değiştirilemeyeceğine ilişkin 4. maddesine, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ifade eden Başlangıç'ı ile 5. ve 14. maddelerine ve 42. maddesinin dokuzuncu fıkrasında yer alan Türkçeden başka hiçbir dilin, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamayacağı ve öğretilmeyeceğine ilişkin kurala aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 3. maddesinde, Türkiye Devleti'nin dilinin Türkçe olduğu belirtilmiş, Anayasa'nın, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti başlıklı 26. ve basın hürriyeti başlıklı 28. maddelerinde 3.10.2001 günlü 4709 sayılı Yasa ile değişiklik yapılarak düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dilin kullanılmayacağı, ve bu dilde yayım yapılamayacağı şeklindeki düzenlemeler Anayasa metninden çıkarılmak suretiyle düşünce ve anlatım özgürlüğünün sınırları genişletilip, vatandaşların günlük yaşamlarında farklı dil ve lehçeleri kullanmaları ve yayım yapmalarına olanak tanınmıştır.

3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'un "yayın ilkeleri" başlıklı 4. maddesinin birinci fıkrasında, radyo, televizyon ve veri yayınlarının, hukukun üstünlüğüne, Anayasanın genel ilkelerine, temel hak ve özgürlüklere, millî güvenliğe ve genel ahlâka uygun olarak kamu hizmeti anlayışı çerçevesinde yapılacağı, yayınların Türkçe yapılmasının esas olduğu, ancak, evrensel kültür ve bilim eserlerinin oluşmasına katkısı olan yabancı dillerin öğretilmesi veya bu dillerde müzik veya haber iletilmesi amacıyla da yayın yapılabileceği belirtildiğinden 4771 sayılı Yasa ile eklenen dava konusu hükümlerin de fıkroda öngörülen bu yayın ilkeleri doğrultusunda değerlendirilerek uygulanması zorunludur.

Yapılan düzenleme ile Cumhuriyetin Anayasa'da belirtilen temel niteliklerine, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı olmamak koşuluyla resmi ve ana dil olan Türkçe'nin yanında geleneksel olarak kullanılan farklı dil ve lehçelerde de yayın yapılması olanaklı hale getirilerek Anayasa'nın 26 ve 28. maddelerinde yapılan değişikliğe koşut olarak bireysel hak ve özgürlükler çerçevesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile basın özgürlüğünün kapsamı genişletilmiş ise de söz konusu kuralın, uygulanmasında, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 5 ve 14. maddelerinde yer alan ve madde metninde de dile getirilen devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı faaliyetlere izin verilemeyeceği kuşkusuzdur.

Öte yandan, Anayasa'nın 42. maddesinin dokuzuncu fıkrasında, Türkçeden başka hiç bir dilin, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamayacağı ve öğretilmeyeceği öngörülmüştür. Bu kuralın eğitim ve öğretim kurumlarının radyo, televizyon ve veri yayınlarıyla yapacakları eğitim ve öğretim programları yönünden de geçerli olduğunda duraksanamaz.

Açıklanan nedenlerle iptali istenen kural, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 3., 4., 5. ve 14. ve 42. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Ali HÜNER ve Ertuğrul ERSOY bu görüşe katılmamışlardır.

E- 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun'un 4771 sayılı Yasa'nın 11. maddesinin (A) fıkrasıyla değiştirilen adının, (B) fıkrasıyla değiştirilen 1. maddesinin, (C) fıkrasıyla 2. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine eklenen hükmün incelenmesi

4771 sayılı Kanunun dava konusu 11. maddesiyle 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu'nun adı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun olarak, amaç başlıklı 1. maddesi de, "Bu Kanunun amacı, eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller, yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okullar ile Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğreniminin tabi olacağı esasları düzenlemektir" biçiminde değiştirilmiş, bu değişikliğin uygulanabilmesi için, aynı Yasa'nın ikinci maddesinin birinci fıkrasının, "Türk vatandaşlarına ana dilleri, Türkçeden başka hiçbir dille okutulamaz ve öğretilmez" şeklindeki (a) bendine de ekleme yapılmıştır. Eklenen bu hükme göre, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi için 8.6.1965 günlü ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu hükümlerine tabi olmak üzere özel kurslar açılabilir, bu kurslar Cumhuriyetin Anayasada belirtilen temel niteliklerine, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı olamayacak, açılmalarına ve denetimlerine ilişkin esas ve usuller Milli Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenecektir.

Dava dilekçesinde, söz konusu hükümlerin Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 3., 4., 5., 14. ve 42. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 3. maddesinde Türkiye Devletinin dilinin Türkçe olduğu belirtilmiş, 4. maddesinde Anayasa'nın değiştirilemeyecek ve değiştirilmesi teklif edilemeyecek maddeleri arasında 3. madde de sayılmıştır. 42. maddenin ilk fıkrasında kimsenin eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılmayacağı, üçüncü fıkrasında eğitim ve öğretimin Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre Devletin gözetim ve denetimi altında yapılacağı, bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmayacağı, dördüncü fıkrasında eğitim ve öğretim hürriyetinin Anayasa'ya sadakat borcunu ortadan kaldırmayacağı, son fıkrasında da Türkçeden başka hiç bir dilin, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamayacağı ve öğretilmeyeceği öngörülmüştür.

Getirilen yeni düzenlemeyle Anayasa'nın belirtilen ilkeleri çerçevesinde Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi için özel kurslar açılmasına izin verilmiştir. Ancak bu kurslar, dava konusu kurulla 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu hükümlerine bağlı tutulduklarından bu Yasa'nın 2. maddesi uyarınca Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetimi altındadır. Nitekim, maddede bu husus vurgulanarak, "açılmalarına ve denetimlerine ilişkin esas ve usuller Milli Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenecektir" denilmektedir. Buna göre, söz konusu kursların Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 3, 4, 5 ve 14. maddelerinde yer alan ve madde metninde de ifade edilen Cumhuriyetin Anayasa'da belirtilen temel niteliklerine, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı faaliyetlerine izin

verilemeyeceği gibi, Anayasa'nın 42. maddesinde öngörülen ilkelerle de tam uyum içinde bulunmalarının sağlanacağı açıktır.

Bu nedenlerle, kural Anayasa'nın 3, 4, 5, 14 ve 42. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Ali HÜNER, Ertuğrul ERSOY ve Tülay TUĞCU bu görüşe katılmamışlardır.

VI- SONUÇ

3.8.2002 günlü, 4771 sayılı "Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun"un:

A- 1. maddesinin (A) fıkrasının birinci paragrafının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

B- 4. maddesinin (A) fıkrasıyla 5.6.1935 günlü, 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 1. maddesinin sonuna eklenen fıkraların Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Ali HÜNER, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN ile Enis TUNGA'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C- 6. maddesinin (A) fıkrasıyla 18.6.1927 günlü, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 445. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 445/A maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

D- 7. maddesinin (A) fıkrasıyla 4.4.1929 günlü, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 327. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 327/a maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

E- 8. maddesinin (A) fıkrasıyla 13.4.1994 günlü, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasına eklenen hükümlerin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Ali HÜNER ile Ertuğrul ERSOY'un karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

F- 11. maddesinin, 14.10.1983 günlü, 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu'nun;

1- Adını, "Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun" şeklinde değiştiren (A) fıkrasının,

2- 1. maddesini değiştiren (B) fıkrasının,

3- 2. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine hükümler ekleyen (C) fıkrasının,

Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Ali HÜNER, Ertuğrul ERSOY ile Tülay TUĞCU'nun karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

G- Geçici 1. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

Esas Sayısı : 2002/146
Karar Sayısı : 2002/201

H- Geçici 2. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

I- 13. maddesinin "... 6 ve 7 nci maddeleri, bu Kanunun yayımı tarihinden bir yıl sonra,..." bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

27.12.2002 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Mustafa BUMİN	Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN
Üye	Üye	Üye
Sacit ADALI	Ali HÜNER	Fulya KANTARCIOĞLU
Üye	Üye	Üye
Ertuğrul ERSOY	Tülay TUĞCU	Ahmet AKYALÇIN
Üye		Üye
Enis TUNGA		Mehmet ERTEN

KARŞIOY YAZISI

3.8.2002 günlü, 4771 sayılı "Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun"un kimi kurallarının iptali istemiyle açılan dava sonucunda verilen 27.12.2002 günlü, 2002/146 Esas, 2002/201 Karar sayılı iptal isteminin reddine ilişkin kararda:

1- 4771 sayılı Yasa'nın 4. maddesinin (A) fıkrasıyla 5.6.1935 günlü, 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 1. maddesinin sonuna eklenen fıkraların, Anayasa'ya aykırı oldukları düşüncesiyle iptallerine karar verilmesi gerekirken, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin reddine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Yasa'nın 4. maddesinin (A) fıkrasıyla, 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 1. maddesinin sonuna iki fıkra eklenmiştir. İptali istenen fıkralarda :

"Cemaat vakıfları, vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın, Bakanlar Kurulunun izniyle dinî, hayrî, sosyal, eğitsel, sıhhî ve kültürel alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere taşınmaz mal edinebilirler ve taşınmaz malları üzerinde tasarrufta bulunabilirler.

Bu vakıfların dinî, hayrî, sosyal, eğitsel, sıhhî ve kültürel alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere, her ne suretle olursa olsun, tasarrufları altında bulunduğu, vergi kayıtları, kira sözleşmeleri ve diğer belgelerle belirlenen taşınmaz mallar, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde başvurulması hâlinde vakıf adına tescil olunur. Cemaat vakıfları adına bağışlanan veya vasiyet olunan taşınmaz mallar da bu madde hükümlerine tâbidir." denilmektedir. Bu kurallara göre:

a) Cemaat vakıfları, vakfiyeleri olup olmadıklarına bakılmaksızın, dinî, hayrî, sosyal, eğitsel, sıhhî ve kültürel alanlarındaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere, taşınmaz mal edinebilecekler ve taşınmaz mallar üzerinde tasarrufta bulunabileceklerdir.

b) Bu vakıfların taşınmaz mal edinme ve taşınmaz malları üzerinde tasarrufta bulunabilmeleri Bakanlar Kurulu'nun iznine bağlı olacaktır.

c) Bu vakıfların dinî, hayrî, sosyal, eğitsel, sıhhî ve kültürel alanlarındaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere, her ne suretle olursa olsun, tasarrufları altında bulunduğu, vergi kayıtları, kira sözleşmeleri ve diğer belgelerle belirlenen taşınmaz mallar, bu Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde başvurulması halinde vakıf adına tescil olunacaktır.

d) Cemaat vakıfları adına bağışlanan veya vasiyet olunan taşınmaz mallar da bu madde hükümlerine tâbi olacaktır.

Bu yapılan geniş yasal düzenleme üzerine cemaat vakıfları ve genelde vakıf kurumu hakkında kısa da olsa açıklamalarda bulunulması gerekmektedir.

Cemaat (azınlık) vakıfları, Türkiye'de yaşayan ve Türk vatandaşları olan, müslüman olmayan, Ermeni, Yahudi ve Rum olanlara ve daha sonraları bunlara ilâve olarak Keldani, Süryani, Bulgar ortodoksları ile Hıristiyan Gürcülere ait dinî ve hayrî müesseselerdir.

Osmanlı Devleti döneminde azınlıklar kilise, okul, mezarlık, hastahane gibi dinî, sağlık ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere bir bina yapmak veya onarım istediklerinde, gerekçelerini göstererek Padişaha müracaat ederlerdi. Ayrıca binaların inşaatı veya onarımı için

gerekli para, başvuru sırasında önceden hazır bulunurdu. Cemaatten daha sonra ve ayrıca para toplanmazdı. Buna izin verilmezdi. Padişah fermanı ile bina inşasına veya onarımına izin verilir, yapılan işler devamlı denetlenirdi. Ancak bu şekildeki Padişah fermanları, vakıf kurulması için bir izin belgesi mahiyetinde olmayıp, adeta bir yapı ruhsatı veya yapı izniydi. Bunlar gerçek anlamda vakıf değil, tek tek dinî veya hayrî kurumlardı.

Özellikleri bu şekilde belirtilen kurumlar, vakıf olmadıklarından vakfiyeleri, hâkimin yani kadının, bu kurumların teşkiline ilişkin kararı, vakfedeni, mütevellileri (Yöneticileri) yoktu. Mallar genellikle tapuda din adamları veya cemaatin güvenilir insanları üzerinde kayıtlı bulunurdu. Bu hayır kurumlarını ve mallarını Patriğin, Hahambaşının ve cemaatlerine ait cismani ve ruhani meclisleri yönetiyordu.

1328 (1912) Tarihli Muvakkat Kanunla, Osmanlı Tabiyetindeki şirketlere, cemaat ve hayır kurumlarına taşınmaz mallara tasarruf etme yetkisi yani mal edinme hakkı tanınmıştır. Yedi maddeden ibaret olan Muvakkat Kanunun adı "Eşhas Hükmiyenin Emvali Gayrimenkuleye Tasarruflarına Mahsus Kanunu Muvakkat'tır. Bu Kanunla, Osmanlı tabiyetindeki şirketlere, cemaat ve hayır kurumlarına taşınmaz mallara tasarruf etme yetkisi verilmişti. Ancak dikkât edilecek bir husus, sözü edilen bu Kanun metninde Vakıf adı veya sözü geçmemekte sadece Müessesat-ı Hayriye ifadesine yer verilmektedir. Bilindiği gibi vakıf, Osmanlıda yaygın bir kurum olarak çok eskilerden beri mevcuttu. Sözü edilen 1328 tarihli Muvakkat Kanunla, azınlık veya cemaat vakıflarına mal edinme hakkı ve yetkisi değil, Kanunun adı ve metninden anlaşılacağı gibi tapuda başkaları adına kayıtlı mallarını kendi adına kaydettirme olanağı vermesi ve bu kuruluşların tüzelkişilik kazanmalarıdır. Zira hayır kurumları, gerçek anlamda birer vakıf olmadıklarından, vakfiyeleri ve mütevellileride bulunmamaktadır.

Lozan Barış Antlaşmasınının 37- 45. maddelerinde ise Azınlıkların Korunması düzenlenmiştir. Konu ile ilgili olan 42. maddenin üçüncü fıkrasında;

"Türk Hükümeti, söz konusu azınlıklara ait kiliselere, havralara, mezarlıklara ve öteki din kurumlarına tam bir koruma sağlamayı yükümlenir. Bu azınlıkların Türkiye'deki vakıflarına, din ve hayır işleri kurumlarına her türlü kolaylıklar ve izinler sağlanacak ve Türk Hükümeti, yeniden din ve hayır kurumları kurulması için, bu nitelikte öteki özel kurumlara sağlanmış gerekli kolaylıklardan hiçbirini esirgemeyecektir." denilmektedir. Bu kuralla ilk defa azınlıkların vakıflarından söz edilmektedir. 42. maddenin açık anlamı, azınlık vakıflarına veya din ve hayır kurumlarına daha çok imkân ve kolaylıklar tanınması değil, eşit bir şekilde diğer vakıflara veya kurumlara ne kadar kolaylık, izin veya imkân verilebiliyorsa azınlık vakıflarına da o oranda kolaylık ve izin verilebilecektir. Azınlık vakıfları veya dinî, hayri kurumlar ile diğer kurumlar eşit seviyede olacaklardır.

17.2.1926 günlü 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlüğe girmesiyle, bu dönemden önce kurulan eski vakıfların yeni Yasa hükümlerine bağlı olması uygun görülmediğinden 19.6.1926 gün ve 864 sayılı "Kanunu Medeninın Sureti Meriyet ve Şekli Tatbiki Hakkında Kanun'un 8. maddesinde, Medeni Kanunun yürürlüğe girmesinden önce kurulan vakıflar hakkında ayrı bir yasal düzenleme yapılacağı belirtilmiş ve bu madde uyarınca 5.6.1935 günlü 2762 sayılı Vakıflar Kanunu çıkarılmıştır. Bu Kanunla Türk Kanunu Medenisinden önce eski hukuka göre kurulan vakıflara, varlıklarına ve vakfiyelerine zorunlu durumlar dışında dokunmadan yeni usul ve esaslar getirilmiştir. Lozan Barış Antlaşmasınının 42. maddesinde sözü edilen azınlık vakıfları 2762 sayılı Vakıflar Kanununa dahil edilmişlerdir. 864 sayılı Kanunu yürürlükten kaldıran 3.12.2001 günlü, 4722 sayılı yeni Medeni Kanunun 8. maddesinde ise, Türk Kanunu Medenisinin yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş bulunan vakıflar için yürürlükte olan özel hükümlerin saklı kalmaya devam edeceği kuralı getirilmekle 2762 sayılı Kanunun uygulanmasına devam edileceği öngörülmüştür.

4.10.1926 tarihinden önce kurulan tüm vakıflar ile cemaatlere ait vakıflarda, halen yürürlükte olan 2762 sayılı Vakıflar Kanunu hükümlerine tabi olup Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından denetlenmektedir. Yasa'nın 44. maddesine göre vakıf olarak tasarruf ettikleri, vergi kayıtları, kira mukaveleleri ve 1328 tarihli Yasa'nın yayınlanmasından sonra tapuya verilmiş defterler ve müesseselerin hesap defterleri ve buna benzer vesikalarla anlaşılacak olan yerler "vakıf kütüğüne" kaydedilmiş, ayrıca Geçici Madde uyarınca, sahip oldukları tüm taşınır ve taşınmaz malların envanterini gösteren "beyannameler" verilmiştir. Böylece 2762 sayılı Kanun uyarınca, "vakıf kütüğüne" kaydedilen ve "Türk Vakfı" statüsü kazanan cemaat (azınlık) vakıfları, aynı Kanunun 1. maddesi gereği, ilgili cemaatler tarafından seçilen kişi veya kurullarca yönetilmekte, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından denetlenmektedirler.

Yukarıdan beri belirtilen yasal düzenlemeler gözetildiğinde gerek 1328 (1912) sayılı Muvakkat Kanunda, Lozan Barış Antlaşmasınının 42. maddesinde, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinde ve 2762 sayılı Vakıflar Kanununda, cemaat (azınlık) vakıfları ile diğer vakıflar arasında bir ayırım yapılmamış, cemaat vakıflarınının bağış, vasiyet, satınalma yoluyla mal edinebileceklerine dair bir kural bulunmadığından, diğer vakıflara da aynı statü uygulanmıştır. Ayrıca Osmanlı Devleti döneminde kurulan mazbut veya mülhak vakıfların hiçbirisinin vakfiyesinde bağış alacağına dair bir hüküm yoktur. Kaldı ki 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi yerine yürürlüğe konulan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun vakıflarla ilgili 101. maddesinde, "Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasa'nın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, milli birliğe ve milli menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamaz" kuralı getirilmiştir.

Açıklandığı gibi Yasalarda, vakıfların taşınmaz mal edinme, bağış ve vasiyet kabul etme hususunda açık kural olmadığından konu yargı alanında yıllarca tartışma konusu olmuş, 8.5.1974 günlü, 1971/2-820 Esas,1974/505 Karar sayılı Yargıtay Hukuk Genel Kurul Kararı ile, vakıfların 2762 sayılı Kanuna göre verdikleri "beyanname"ler, "vakıfname" olarak kabul edilmiş, ancak bu vakıfnamede mal edinmeye ilişkin bir şerhin bulunmaması karşısında mal edinmeyeceklerine, bağış ve vasiyet kabul edemeyeceklerine hükmedilmiş böylece bu

yöndeki tartışmalar sona ermiştir. İptal istemine konu olan 4771 sayılı Kanunun yürürlüğe konulmasına kadar da Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun bu yöndeki kararı uygulanmıştır. Tüm vakıflar hakkında uygulanması geçerli olan Yargıtay Hukuk Genel Kurul kararına rağmen çıkarılan iptal konusu Yasa kuralı ile cemaat vakıflarına, taşınmaz mal edinmeleri ve taşınmaz mallar üzerinde tasarrufta bulunmaları, bağış ve vasiyet kabul etme imkânı tanınmıştır.

Diğer taraftan 2762 sayılı Yasa kapsamındaki cemaat vakıflarının sayısı 160 olup, Medeni Kanuna göre yeni cemaat vakfı kurulması da yasaklanmıştır. Ancak uygulamada, uluslararası hukuk kuralları gereğince azınlık tanımı yerine Türkiye'nin imzaladığı antlaşmalardaki azınlıkların esas alındığı görülmektedir ki, bu bağlamda Türkiye'deki azınlıklar "gayrimüslüm azınlıklar" olarak tanımlanmakta ve kaynağı da Lozan Barış Antlaşmasına ve 18.10.1925 tarihli Türkiye-Bulgaristan Dostluk Antlaşmasına dayanmaktadır. Bu Antlaşmalara göre Rum, Ermeni, Musevi ve Ortodoks Bulgarlar azınlık statüsünde olup, gayrimüslim oldukları halde, azınlık olarak tanınmayan Süryani, Keldani ve Gürcülere ait cemaat vakıfları ise cemaat vakfı sınıflanmasına sokulmayarak mülhak vakıf olarak nitelendirilmektedir. Nitekim 4.10.2002 günlü 24896 sayılı, Resmi Gazetede yayımlanan "Cemaat Vakıflarının Taşınmaz Mal Edinmeleri ve Bunlar Üzerinde Tasarrufta Bulunmaları Hakkında Yönetmelik'in kapsam başlıklı 2. maddesinde "Vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın Lozan ve diğer uluslar arası antlaşmalarla azınlık statüsü verilen cemaatlere ait vakıflara" uygulanacağı belirtilmiştir.

İptal istemiyle yakından ilgisi bulunan ve çok önemli olan bir konuda, Lozan Barış Antlaşması'nın 45. maddesinde yer alan mütekeliyet kuralıdır. Antlaşma'nın 45. maddesinde, "Bu kesimdeki hükümlerle, Türkiye'nin Müslüman olmayan azınlıklarına tanınmış olan haklar, Yunanistan'ca da, kendi ülkesinde bulunan Müslüman azınlığa tanınmıştır." denilmektedir. Bu hükmün anlamı çok açıktır. Türkiye'de yaşayan Müslüman olmayan Rum vatandaşlara ait cemaat vakıflarına tanınan ve daha önemlisi Türk vakıflarına tanınmayan haklar, Yunanistan'da yaşayan Müslüman azınlıklara tanınmakta mıdır? Yıllar öncesinde ecdadımızın kurdukları Türk ve Müslüman cemaatlara ait vakıfların, Yunanistan'da ve diğer Balkan Devletlerinde hukuki haklarına sahip olmak, yeni yasal haklar elde etmek bir yana, Müslümanların seçme hakkını kullandıkları Müftülerinin bile seçimi kabul edilmemekte, ısrar edildiğinde ise hapisle cezalandırılmaktadırlar.

Ülkemizde yukarıda da açıklandığı gibi gerek Osmanlı Devleti zamanında kurulan cemaat dinî ve hayrî kuruluşları ve gerekse 2762 sayılı Kanun'un 1. maddesi uyarınca kurulan cemaat vakıfları, din adamları veya cemaatin güvenilir kişileri üzerinde kayıtlı, yine cemaatler tarafından seçilen kişi veya kurullarca ve daha önemlisi Patrik veya Hahambaşı tarafından yönetilmekte, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından sadece denetlenmektedirler. Buna karşılık Müslüman olmayan cemaat vakıflarına tanınan haklar diğer ülkelerde, örneğin Yunanistan'da mevcut Türk ve Müslüman vakıflarına tanınmamaktadır. Böylece dava konusu 4771 sayılı Yasa'nın 4. maddesiyle adı geçen Müslüman olmayan cemaat vakıflarına daha üstün ve imtiyazlı haklar getirilmiştir.

Anayasa'nın 10. maddesinde, "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar." denilmektedir.

Buna göre, yasaların uygulanmasında dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrılığı gözetilemeyecek; hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmayacak ve bu nedenlerle eşitsizliğe yol açılmayacaktır. Bu ilkeyle birbirlerinin aynı durumunda olanlara ayrı kuralların uygulanması ve ayrıcalıklı kişi ve topluluklar, zümreler yaratılması engellenmektedir. Yasa önünde eşitlik herkesin her yönden aynı kurallara bağlı olacağı anlamına gelmemektedir. Ancak, kimilerinin Anayasanın 13. maddesinde öngörülen nedenlerle, değişik kurallara bağlı tutulmaları eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz. Durum ve konumlarındaki özellikler kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve değişik uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa eşitlik ilkesi bozulmaz.

Yukarıda açıklanan nedenler gözetildiğinde; 1328 (1912) sayılı Muvakkat Kanunda, Lozan Barış Antlaşmasınının 42 ve 45. maddelerinde, Türk Medeni Kanununda ve 2762 sayılı Vakıflar Kanununda, cemaat (azınlık) vakıfları ile diğer vakıflar arasında ayırım yapılmamış, Anayasa Mahkemesi'nin tüm kararlarında ısrarla belirtilerek kabul edildiği üzere aynı hukuksal durumda olduklarından aynı kurallara tabi olacakları öngörülmüştür. Anayasa'nın 10. maddesinde yer alan eşitlik ilkesi uyarınca, yasaların uygulanmasında hiçbir fert ve kuruluş, aileye, zümreye ve bir sınıfa ayırım yapılmayacak, imtiyaz tanınmayacaktır. Aynı hukuksal durumda olanlar hakkında farklı uygulamalar veya kurallar getirilirse eşitlik ilkesine aykırılık oluşturulur. Aykırılık oluşturan kuralın da iptali gerekir.

İptal konusu 4771 sayılı Yasa'nın 4. maddesinin (A) fıkrasıyla, cemaat vakıflarına diğer vakıflardan, ayrı ve farklı düzenlemeler getirilmiş, cemaat vakıfları için Anayasa'nın 10. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz" kuralına uyulmamıştır.

4771 sayılı Yasa'nın 4. maddesinin (A) fıkrasıyla, 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 1. maddesi sonuna eklenen fıkralarla getirilen kurallar, cemaat vakıfları ile diğer vakıflar arasında ayırım yapılarak, Anayasa'nın 10. maddesine aykırılık teşkil ettiğinden bu kuralların iptali yerine reddine karar veren çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

2- 4771 sayılı Yasa'nın 8. maddesinin (A) fıkrasıyla, 13.4.1994 günlü 3984 sayılı "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun" un 4. maddesinin birinci fıkrasına eklenen hükümlerle, 4771 sayılı Yasa'nın 11. maddesiyle, 14.10.1983 günlü, 2923 sayılı "Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu" nun adını değiştiren (A) fıkrasının, 1. maddesini değiştiren (B) fıkrasının ve 2. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine hükümler

Esas Sayısı : 2002/146
Karar Sayısı : 2002/201

ekleyen (C) fıkrasının, Anayasa'ya aykırı oldukları düşüncesiyle iptallerine karar verilmesi gerekirken, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin reddine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

İptal konusu edilen 4771 sayılı Yasa'nın 8. maddesinin (A) fıkrasıyla, 3984 sayılı Yasa'nın 4. maddesinin birinci fıkrasına ekleme yapılarak:

"Ayrıca Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerde de yayın yapılabilir. Bu yayınlar, Cumhuriyetin Anayasada belirtilen temel niteliklerine, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı olamaz. Bu yayınların yapılmasına ve denetimine ilişkin usul ve esaslar, Üst Kurulca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir." şeklinde hükümler getirilmiştir. Bu yapılan düzenlemeyle Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerde de yayın yapılabilecektir. 3984 sayılı Yasa'nın 4. maddesiyle 4756 sayılı Yasa ile değişen hükümde yer alan, "Yayınların Türkçe yapılması esastır" kuralı terkedilerek farklı dil ve lehçelerde de yayın yapılabileceği kuralı getirilmiştir.

4771 sayılı Yasa'nın 11. maddesiyle, 2923 sayılı "Yabancı Dil ve Öğretimi Kanunu"nun adı, "Yabancı Dil Eğitim ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun" olarak düzenlenmiş; 2923 sayılı Yasa'nın amaç başlıklı 1. maddesi değiştirilerek;

"Bu Kanununun amacı, eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller, yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okullar ile Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğreniminin tabî olacağı esasları düzenlemektir." şeklinde gösterilmiş; yine 2923 sayılı Yasa'nın 2. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine aşağıda yer alan:

"Ancak, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi için 8.6.1965 tarihli ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu hükümlerine tâbi olmak üzere özel kurslar açılabilir. Bu kurslar, Cumhuriyetin Anayasada belirtilen temel niteliklerine, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı olamaz. Bu kursların açılmasına ve denetimine ilişkin esas ve usuller, Milli Eğitim Bakanlığıınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir." yönündeki hükümler eklenmiştir.

Dava konusu Kanunun gerekçesinde, Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyelik sürecinde, Katılım Ortakları Belgesi ve Ulusal Program hedefleri doğrultusunda, bireysel hak ve özgürlükler çerçevesinde kültürel yasal alanının genişletmesinin amaçlandığı; böylece

Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerine 4709 sayılı Yasa ile yapılan değişikliklere paralellik getirildiği ve uluslararası sözleşmelerde uyum sağlandığı; 3984 sayılı Yasa'nın 4. maddesinde daha önceden 4756 sayılı Yasa ile yapılan değişiklikle radyo ve televizyon yayınlarının Türkçe yapılması esas olmakla birlikte, Türk vatandaşlarına günlük yaşamda kullandıkları farklı dil ve lehçelerde yayın yapılabilmesi imknının getirildiği belirtilmiştir.

Yapılan bu yasal düzenlemelere göre, Türk vatandaşı olan kişiler, Türkçe dışında bir başka dili veya leheyi öğrenmek ve eğitimde bulunmak hususunda Devlet'ten gerekli izin ve kolaylıkların sağlanmasını isteyebilecektir.

Anayasa'nın 3. maddesi birinci fıkrasında, "Türkiye Devleti, lkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir." kuralı çok açık bir Şekilde yer almaktadır. Bu maddede ve aynı fıkrada Türkiye Cumhuriyeti Devletinin, lkesi ve milletiyle bölünmezliği ve btnlği ifade edilerek "Dilinin Türkçe olduğu" belirtilmektedir. Anayasa'nın bu maddesinde Türkçe Dili ile Devlet bütünlüğünün aynı yerde açıklanmasının anlamı, TEK DEVLET- TEK MLLET- TEK DL ve her üç unsurunun BÖLÜNMEZ BTNLğDR. Bu maddede Türkçe Dili ile Türk Devleti Birliği esası korunmaktadır. Anayasanın bu maddesiyle, Türkiye'de başka halklara, başka dillere izin verilmemekte; halklar değil, Türk ulusu; başka diller değil, Türk Dili esas ve kuralı kabul edilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ve Türk Dilinin btnlği birbirinden ayırlamaz.

Anayasa'nın 42. maddesinin sonuncu fıkrasında, "Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve ğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez. Eğitim ve ğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve ğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası andlaşma hükümleri saklıdır." kuralı yer almaktadır. Maddede belirtilen eğitim ve ğretim kurumlarında okutulacak yabancı dillerle ilgili düzenleme 2923 sayılı "Yabancı Dil Eğitimi ve ğretim Kanunu" ile yapılmıştır. Kanunun 1. maddesinde, "Bu Kanunun amacı; eğitim ve ğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve ğretim yapan okulların tabi olacağı esasları düzenlemektir." Şeklinde iken iptal konusu 4771 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle, adı geçen Kanunun adı değiştirilmiş ve yukarıda yazıldığı üzere "Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğreniminin tâbi olacağı esasları düzenlemektedir." Şeklinde ifade edilmiş ve aynı maddeyle yapılan değişikliklerle de "zel kurslar açılabilir" yolunda hükümlere yer verilmiştir. Anayasa'nın 42. maddesinde yer alan kurala uygun olarak düzenlenen 2923 sayılı Yasa'nın 2. maddesinin (a) bendinde yazılı olan "Türk vatandaşlarına ana dilleri, Türkçeden başka hiçbir dil okutulamaz ve öğretilmez" kuralı 4771 sayılı Yasa ile değiştirilmediğinden bu hüküm h l yürürlükte bulunmaktadır.

Anayasa'nın Başlangıç bölümünün 5. paragrafında, "hiçbir faaliyetin Türk milli menfaatlerinin, Türk varlığının, Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının ... karşısında korunma göremeyeceği ..." ok açık bir Şekilde ifade edilmektedir.

Yine Anayasa'nın 14. maddesinde, "Anayasa'da yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ... kullanılamaz." kuralı yer almaktadır.

Hernekadar 4771 sayılı Yasa'nın gerekçesinde; Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde 4709 sayılı Yasa ile yapılan değişikliklere ve uluslararası sözleşmelere uyum sağlandığı ileri sürülmüş ise de, Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı 26. maddesinde ve "Basın Hürriyeti" başlıklı 28. maddesinde 4709 sayılı Yasa ile değişiklik yapılmış ve "Düşüncenin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil" in kullanılamayacağı; "Kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dilde yayım yapılamayacağı" şeklindeki düzenlemeler Anayasa metninden çıkarılmıştır. Anayasa kurallarına göre, eğitim, öğretim, yayın yayma ve yayın alma gibi haklar Türk vatandaşı için Anayasal hak ve hürriyetler olarak kabul edilmiştir. Bu yönde hiçbir tereddüt ve Anayasaya aykırılık görülemez ve düşünülemez. Ancak 4771 sayılı Yasa'nın 8. ve 11. maddeleri ile getirilen kurallar aynı boyutta ve aynı anlamda değildir. 4771 sayılı Yasa ile yapılan değişikliklerle, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçeleriyle de yazılı ve görsel yayın yapabilme olanağı sağlanmıştır. Bu bakımdan 4709 ve 4771 sayılı Yasa ile getirilen kurallar amaç ve anlam yönünden farklıdır.

"Yukarıda açıklandığı gibi Anayasa'nın 42. maddesinin son fıkrasında, Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez kuralı getirilirken eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esasların, kanunla düzenleneceği ve Milletlerarası anlaşma hükümlerinin saklı olacağı da belirtilmiştir. Bu anlamda, 2923 sayılı "Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu" çıkarılmış, 2. maddesinde, Milletlerarası anlaşma hükümleri saklı kalmak üzere, resmi ve özel her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak yabancı dillerin ve yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar gösterilmiş, "Türk vatandaşlarına ana dilleri Türkçeden başka hiçbir dil okutulamaz ve öğretilmez" esası getirilmiştir. İptal konusu edilen 4771 sayılı Yasa ile 2923 sayılı Yasa'nın başlığı değiştirilerek ikinci maddesinin (a) bendine de ekleme yapılmıştır.

Yabancı dil, Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından tanınmış devletlerin kullandıkları resmi dilleri olarak 2923 sayılı Yasa ile kabul edilip tanımlanmış olup resmi ve özel her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak yabancı dillerdir. 4771 sayılı Yasa ile getirilen kurallarla, burada belirtilen yabancı dillerin hiçbir ilgisi bulunmamaktadır.

Diğer taraftan Anayasa'nın 42. maddesinin son fıkrasının son cümlesinde ve 2923 sayılı Yasa'nın 2. maddesinde yer alan "Milletlerarası anlaşma hükümlerinin saklı olduğu" şeklindeki kurallarla zikredilen anlaşmalar, Lozan Barış Andlaşması ile 18.10.1925 günlü Türkiye ve Bulgaristan Arasındaki Dostluk Andlaşmasıdır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, azınlık ve azınlık hakları gibi düzenlemelere yer verilmemiştir. Dil, ırk ve din ayırımı gözetilmeksizin hukuksal vatandaşlık benimsenmiştir. Anayasa'ya uygun olarak iç hukukumuzda da azınlıklar yer almamıştır. Lozan Barış Andlaşması ile Türkiye ve Bulgaristan Arasındaki Dostluk Andlaşmasında sayılan gayrimüslimler dışında Türkiye'de azınlık bulunmamaktadır. Lozan Barış Andlaşmasının "Azınlıkların Korunması" başlıklı 37- 45. maddelerinde belirtilen hükümlere göre, Türkiye'de yaşayan ve Türk vatandaşı olan Müslüman

olmayanlar azınlık olarak kabul edilmiş olup bunlar da Rum, Yahudi ve Ermeni vatandaşlarımızdır. Bunlarla birlikte Türkiye'de yaşayan ve Türk vatandaşı olan Bulgar Ortodoksları dışında kalanlar azınlık olarak kabul edilmemiştir. Anayasa'nın 42. ve 2923 sayılı Yasa'nın 2. maddesinde sözü edilen milletlerarası andlaşmalara dahil olanlar bunlardır.

İptal konusu 4771 sayılı Yasa'nın 8. ve 11. maddeleriyle, hukuk sistemimize "yabancı dil" ibaresiyle birlikte "günlük yaşamda geleneksel olarak kullanılan farklı dil ve lehçe" kavramı girmiştir. Bu şekildeki bir deyim veya aynı anlama gelen bir ifade, Anayasa'nın 26. ve 42. maddelerinde bulunmadığı gibi diğer hükümlerinde de yer almamaktadır. Hernekadar Bölgesel ve Azınlık Dilleri Avrupa Sözleşmesinde, vatandaşların geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçeler belirtilmekte ise de, sözü edilen bu Sözleşmeye Türkiye imza atmamış ve bu sözleşmenin tarafı olmamıştır. Bu nedenle, Anayasa'nın 42. ve 2923 sayılı Yasa'nın 2. maddesinde yer alan "milletlerarası andlaşma" kapsamında bulunmamaktadır. Sonuç olarak belirtmek gerekir ki, yukarıda sayılan her iki Yasa'da belirtilen "Milletlerarası andlaşma" kapsamında Lozan Andlaşması ve Türkiye ve Bulgaristan Arasındaki Dostluk Andlaşması dışında bu anlamda ülkemiz için Milletlerarası Andlaşma mevcut değildir. Bu nedenle 4771 sayılı Yasa ile getirilen yeni düzenlemelerle hukukumuzda girmiş olan "vatandaşların geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçeleri" ifadesi Anayasa ve Milletlerarası Andlaşmalarda yer almadığı gibi Anayasal dayanağı da bulunmamaktadır.

Açıklandığı gibi bu Yasa'nın gerekçesinde, Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyelik sürecinde, Katılım Ortaklığı ve Ulusal Program hedefleri doğrultusunda, bireysel hak ve özgürlükler çerçevesinde kültürel yaşam alanının genişletilmesinin amaçlandığı gösterilmiştir. 4771 sayılı Yasa'da yer alan "Günlük yaşamda kullanılan geleneksel olarak kullanılan farklı dil ve lehçe" sözlerinin, deyimlerinin neleri kapsadığı, hangi dillerin bu kapsama girdiği hiçbir şekilde bir araştırma konusu yapılmamıştır. Türk Dil ve Türk Tarih Kurumu'ndan üniversitelerin edebiyat fakültelerinden, dil konusunda yetkili ve bilgisi olan aydınlardan, bilim adamlarından görüşleri alınmamış, bu yönde bir araştırma yapılmamıştır. Türk ve Dünya basınında veya bilimsel yayınlarda bu konuda yer alan görüşler incelenmemiştir. Kuralda yer alan tarifler, deyimler, açık değildir. Yasa'nın gerekçesi de bu yönde tatminkâr değildir. Türkiye'de yaşayan vatandaşlarımızdan hangileri "geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçe"yi kullanacaklardır' Bu yönde bir araştırma, inceleme veya tespit yapılmamıştır. Bu getirilen kurallar, Türk dili, Türk Devleti ve Milletiyle bölünmez bütünlüğümüze uygun mudur" Sakınca veya faydaları nelerdir'

Avrupa Birliğine mensup Devletlerin hiçbirinde; Devletin Milletiyle, ülkesiyle, diliyle birliğini bozan faaliyetlere izin verilmemekte, bu yönde de bir kural getirilmemektedir. Halen Avrupa Birliğinin mutabakata vardığı ve ölçü olarak kabul ettiği 31 ülkeden hiçbirisine, Türkiye'ye dayatılan siyasi önerilerin benzeri yapılmamıştır. Türkiye'den istenilen anadil ile ilgili öneriler de esasen Avrupa Birliğinin anlaştığı ölçü ve kriterler de değildir. Bu konuda, Fransa'da hükümetin hazırladığı mahalli dil ve şivelere özgürlük verilmesi kanununun Fransa Anayasa Mahkemesince 17.7.1999 tarihinde kabul edilmemesi önemli bir örnektir. Yerel dillere özgürlük konusunda Anayasa değişikliği istemi de Fransa Cumhurbaşkanı tarafından reddedilmiştir Red gerekçesi de, Fransızca dilinin, Devletin dayandığı temel ilke olarak kabul edilmesidir.

Halen Avrupa Birliğinde, Ulus-Devlet kuralı yürümekte olup, üyeler Avrupa Birliğinin işlerine karışmasına izin vermemektedirler.

Her Devlet için olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti için de asıl olan kural, o Devletin dilinin yerleştirilmesi, geliştirilmesi, öğretilmesi, ana dilde eğitim ve öğretiminin yapılmasıdır. Devletin birlik, beraberlik ve bütünlüğü için aranan, bilinen bu esaslardır. Türk Devletindeki her vatandaşa yapılacak olan yardım, eğitim ve öğretim, **TÜRK DİLİNİ ANLAYACAK, OKUYACAK DÜZEYE GETİRECEK VASITALARI BULMAK, GETİRMEK, ELDE ETMEKTİR.**

Açıklanan nedenlerle, 4771 sayılı Yasa'nın 8. maddesinin (A) fıkrasıyla, 3984 sayılı "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun"un 4. maddesinin birinci fıkrasına eklenen hükümlerle, 4771 sayılı Yasa'nın 11. maddesiyle, 2923 sayılı "Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanun"un adını değiştiren (A) fıkrasının, birinci maddesini değiştiren (B) fıkrasının ve 2. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine hükümler ekleyen (C) fıkrasının:

Anayasa'nın Başlangıç bölümünün 5. paragrafında yer alan "Hiçbir faaliyetin Türk milli menfaatlerinin, Türk varlığının, Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının ... karşısında korunma göremeyeceği" kuralına; Anayasa'nın 3. maddesinde belirtilen "Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir" hükümlerine; 42. maddesinde yazılan "Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez" şeklindeki kurallarına ve 14. maddesinde gösterilen "Anayasa'da yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz" yolundaki hükümlerine aykırı olduğundan, iptal isteminin reddine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye

Ali HÜNER

Üye

Ertuğrul ERSOY

KARŞIOY YAZISI

A- Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 4771 sayılı Kanunun, 2762 sayılı Vakıflar Kanununun 1. maddesinin sonuna ekleme yapan ve cemaat vakıflarına yeni taşınmaz mal edinebilme olanağını sağlayan 4. maddesinin Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğu savıyla iptali istenmektedir.

Mevzuatımıza göre, Türk Medeni Kanunu'ndan önce kurulan vakıflar 5.6.1935 gün ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu hükümlerine tabidirler. Bu Yasa kapsamında aynı dönemlerde kurulan mazbut ve mülhak vakıflarla mülhak vakıf benzeri cemaat vakıfları bulunmaktadır.

Vakıf genel tanımıyla özel bir mülkün kamu yararına tahsisidir. Cemaat vakıfları ise, Türk uyruklu olup müslüman olmayan, belli bir şehir veya mahallede oturan, kökeni, dini ve

mezhebi müşterek olan ve genel olarak azınlık diye ifade edilen cemaatlerin, kilise, mezarlık, okul, hastane gibi ihtiyaçlarına hizmet etmek amacıyla gideri bu cemaatler tarafından sağlanan mal varlıklarıdır. Bu nedenledir ki cemaat vakıflarının tescilleri, vakfedeni, mütevellileri bulunmamakta Osmanlı mevzuatında da hukuki durumları vakıf olarak değil müessesaat-ı hayriye olarak geçmektedir.

Lozan Barış Anlaşması görüşmelerinde Büyük Millet Meclisinin, hakların ve ödevlerin, çıkarların ve yükümlülüklerin eşit olarak paylaşılması esasını benimsediği İsmet İnönü tarafından ifade edilmiş ve bu esasa dayanarak düzenlenen Anlaşmanın 42. maddesinin, azınlıkların Türkiye'deki vakıflarına, din ve hayır işleri kurumlarına her türlü kolaylıklar ve izin sağlanacağı ve bu nitelikteki öteki özel kurumlara sağlanmış gerekli kolaylıklardan hiç birinin esirgenmeyeceği biçimindeki düzenlemesi nedeniyle bu azınlık kuruluşları da Vakıflar Kanunu kapsamına alınmış, vakıf olarak tescil edilmiş ve mülhak vakıflar gibi faaliyetlerinin devamına olanak sağlanmıştır.

Vakıflar Kanunu'nun yürürlüğe girdiği tarihte var olan ve kapsamına alınan bu müesseselerin kuruluş, işleyiş ve denetimi düzenlenirken mülhak ve mazbut vakıf niteliğine uygun kurallar getirmiştir. Yasa'nın 44. maddesi ile bu hayratların beyanları alınarak mal varlıkları saptanmış ve vakıf kütüğüne kaydolunarak vakıf statüsü kazandırılmıştır. Yasa'nın sağladığı olanakla vakıf niteliği kazanan hayratların birer vakfiyesi olması beklenemez. Bu nedenledir ki vakfiyesinin taşınmaz mal edinmeye ya da bağış kabul etmeye müsait olup olmadığının araştırılması ve bulunması olası değildir. Bu durumda yasa gereği tescil edilen mallar dışında cemaat vakıflarının yeni taşınmaz edinmeleri olanağı bulunmamaktadır. Yasa'nın 10. maddesi, işe yaramaz hale gelen vakıfların mümkün mertebe gayece aynı olan diğer hayrata tahsis edilebileceğini öngörmekte 12. maddesi "Mevkilerine ve temin ettikleri menfaate göre kalmaları gerekli görülmeyen mazbut ve mülhak vakıflara ait akar ve toprakları idare meclisinin kararı ile satmaya veya başka gayrimenkulle değiştirmeye Umum Müdürlük yetkililerince elde edilecek paralar tercihan mahallerinde akar satın almaya veya yaptırmaya veya o vakfın mevcut akarının tamirine sarf olunur" demektedir. Madde, Vakıflar Kanunu'na tabi olup vakfiyesinde taşınmaz mal edinebilme hükmü bulunmayan vakıfların hangi koşullarda yeni akar (taşınmaz) sahibi olabileceğini ve buna karar verecek makamı açıkça göstermektedir. Ne 10. maddede ne de 12. maddede yeni mal edinmek suretiyle vakfın mamelekini genişletmek ve bu yolla amacını gerçekleştirmeyi sağlamak gibi bir seçenek öngörülmemiştir.

4771 sayılı Yasa'nın itiraz konusu 4. maddesi ile birer mülhak vakıf benzeri olan cemaat vakıflarına, vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın taşınmaz mal edinme ve Vakıflar Kanunu'nun 44. maddesi uyarınca evvelce Vakıf kütüğüne tescil edilmişler dışında bu Yasanın çıktığı tarihe kadar tasarrufları altında bulundukları taşınmazlar ile bağış ve vasiyet yoluyla verilen taşınmazları mülk edinme olanağı sağlanmaktadır. Lozan Anlaşmasının müslüman olmayan azınlıklara mensup Türklere tanınan haklar konusunda getirdiği ilke, hem hukuk bakımından, hem uygulamada öteki Türk uyruklularla aynı işlemlerden ve güvencelerden yararlanmasıdır. Dava konusu düzenleme ile bu ilke bir anlamda tersine çevrilmiş, öteki Türk uyrukluların vakıflarına tanınmayan yeni taşınmaz edinme hakkı bu vakıflara tanınmış, ayrıca diğer Türk vatandaşlarınca cemaat vakıfları kurulması mümkün değilken azınlık vakıflarına yeni mal edinmek suretiyle mevcut cemaat vakıflarının mal varlıklarını genişletilip güçlendirilerek adeta yeniden cemaat vakıfları oluşturulmuştur. Lozan Barış Anlaşması ve 1935 tarihli Vakıflar Kanunu uygulamaları ile tüzelkişilikleri tanınarak malvarlıkları güvence altına alınan azınlık vakıflarına, aradan geçen bunca süreden sonra artı haklar tanınmasının gereği ve bundaki kamu yararı anlaşılacağı gibi diğer vakıflardan ayrıcalıklı bir konuma getirilmesi de

Anayasa'nın 10. maddesinin 2. fıkrasındaki "Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz" biçimindeki hükme aykırı düşmektedir.

Kamu yararı amacıyla kurulmuş vakıfların uzun süreler bu amaçlarını gerçekleştirebilmeleri için gerekli olanakların sağlanması arzu edilen bir sonuçtur. Ne var ki bu sonuca vakıfların yönetim biçiminin geliştirilerek ve çağdaştırılarak varılması asıldır. İptal davası kapsamında olmamakla birlikte bütün gelirini amacına (kamu yararına) tahsis etmesi gereken bir vakfın hangi geliri ile taşınmaz edinebileceği, gelirini yeni taşınmazlar edinmeye ayırması halinde amacını gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceği, yeni taşınmaz edinmenin gerekli olup olmadığı, bağış yoluyla edinilen malların kimlerden ve ne boyutta alınacağı gibi konuların Yasa'da düzenlenmeyerek Bakanlar Kurulu'nun takdirine bırakılması da farklı uygulamalara neden olabilecek ve bu suretle eşitlik ilkesine aykırı sonuçlar doğurabilecek başka bir husustur.

Yukarıdan beri açıklanan nedenlerle, iptali istenen 4771 sayılı Yasa'nın 4. maddesi, Lozan Anlaşmasıyla verilen "aynı nitelikteki diğer kurumlara sağlanan kolaylıkların esirgenmeyeceği" yolundaki güvenceyi aşarak, Vakıflar Kanunu kapsamında olan ve aynı hukuki konumda bulunan diğer vakıfların tabi olduğu genel düzenlemeyi zedeleyerek, cemaat vakıflarına ayrıcalıklı yeni haklar getirdiğinden bu vakıflar arasındaki eşitlik ilkesini bozmuştur. Kural Anayasa'nın 10. maddesine aykırıdır.

Vakıflar Kanununun 1. maddesine iki fıkra eklenmesine ilişkin dava konusu, 4. maddenin iptali gerektiği görüşü ile çoğunluk kararına katılmıyorum.

B- 4771 sayılı Kanun'un, dava dilekçesinde belirtilen diğer maddeleri yanında 11. maddesiyle 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu'nun adının ve 1. maddesinin değiştirilmesinin de Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülerek iptali istenmektedir. Madde Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi için özel kurslar açılmasına olanak sağlamaktadır.

Asırlar boyu bir çok aşiret ve kavimin göç yolu veya yerleşim yeri olan Anadolu'da bir kültür mozaği olduğu, bu mozaik içinde yerel olarak konuşulan değişik dil ve lehçelerin bulunduğu, bunun Anadolu'nun tarihi gelişiminin doğal sonucu olduğu kuşkusuzdur.

Nevarki, günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları dil ve lehçeler dışında Türk vatandaşlarının Devletimizin ana dili olan Türkçe'yi de öğrenmiş olmaları Anayasa ile kendilerine tanınan hak ve özgürlükleri kullanmalarında ciddi ve önemli bir araç olacaktır.

Anayasa'mızın 5. maddesinde, kişinin temel hak ve hürriyetlerini sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, maddî manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya devlet görevli kılınmıştır. Bu hakların geniş bir şekilde kullanılabilmesi için gerekli olan ana dilini vatandaşına öğretmek, bunun için önlemler almak Devletin temel görevlerindedir.

Anadil dışında bireylerin birbirleriyle sosyal, ekonomik ve özel ilişkilerinde farklı dil ve lehçeleri kullanmaları, bu dilleri yörelerinde geleneksel yollardan öğrenmeleri olanaklıdır, bunu engelleyici anayasal ve yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Bugüne kadar hiç Türkçe öğrenememiş vatandaşlarımızın bulunması ve sadece geleneksel dillerini kullanıyor olmaları da sağlanan olanağın varlığının ve genişliğinin göstergesidir.

Dili Türkçe'den farklı olan ve yalnızca o dili konuşan vatandaşlarımıza bu nitelikleri nedeniyle bazı olanaklar sağlamak zorunluluğu bulunmakla birlikte, bu olanaklar Türk ulusundan farklı bir kimlik yani azınlık oluşturmak boyutunda olamaz.

Nitekim incelenen Yasa'nın 8. maddesi ile Türkçe öğrenememiş vatandaşlarımızın haberleşme hürriyeti, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti, anadillerinde yapılacak radyo ve televizyon yayınlarından da yararlanmaları suretiyle genişletilmiştir. Yapılacak yayınların yerel dil ve lehçeleri öğrenmede de katkıda bulunacağı tartışmasızdır.

Yasa'nın 8. maddesindeki bu düzenleme çağdaş yaşamın, demokratik hukuk devleti olmanın gereği ise de, Yasa'nın iptal davasına konu 11. maddesinde düzenlenen, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi için özel kurs açılabilmesi olanağının sağlanması aynı nitelikte değildir ve Anayasa'ya aykırılık oluşturmaktadır.

Bir ülkede konuşulan ortak dilin yaygınlığı o ülkenin ulusunun bütünlüğünün ve ulusallığının derecesini belirleyen en önemli öğelerinden biridir.

Anayasa'mızın 3. maddesinde "Türkiye Devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir" demek suretiyle ortak dilin, ülkenin ve milletin bölünmezliğindeki önemi vurgulanmıştır. Her bir yöresi farklı dil veya lehçede konuşan, ortak dili bulunmayan bir topluluğun, Anayasa'mızın başlangıcında yer alan "milli gurur ve iftiharlarda, milli sevinç ve dertde, millî varlığa karşı hak ve ödevlerde, nimet ve külfetlerde ve millet hayatının her türlü tecellisinde ortak olduğu" bir millet olarak kabul edilmesi olası değildir. Yasa'nın olanak sağladığı yabancı dil ve lehçelerdeki sürekli, düzenli yaygın eğitim, ortak ulusal dili oluşturmak bir yana, kendi yöresindeki ilişkilerini yörenin dil ve lehçesiyle öğrenip yürütebilen vatandaşlarımızı Türkçe öğrenmek konusunda isteksiz kılacaktır. Bu durum millî bütünlüğümüzü, ortak yaşama isteğimizi önemli ölçüde zedeleyecek hatta ortadan kaldıracak sonuçlar doğurabilecektir.

Nitekim Türkiye'nin imzalamadığı Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Sözleşmesi, Fransız Anayasa Konseyi'nde incelendiğinde; raportörün, Fransız Anayasası'nın 1. maddesi ile Fransız halkının tekliği ve dayanışmasına anayasal değer verildiği, bu hükmün herhangi bir kollektif hak tanınmasına karşıt olduğu, bölgesel veya azınlık dilleri kullanıcı gruplarına, bu dillerin kullanıldığı topraklar üzerinde özel haklar tanınması nedeniyle Cumhuriyetin bölünmezliğine, yasa önünde eşitliğe ve Fransız halkının üniter yapısına ilişkin anayasal ilkelere hanel getirdiği biçimindeki görüşü benimsenerek sözleşmenin Anayasa'ya aykırı hükümler içerdiğine karar verilmiştir.

Anayasa'mızın 42. maddesinde Eğitim ve Öğretim Hakkı ve Ödevi'ne ilişkin ilkeler belirtilmiştir. Maddenin üçüncü fıkrasında "Eğitim ve Öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz" denmekte, dokuzuncu fıkrası da, Türkçe'den başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez, hükmünü içermektedir.

Atatürk ilkelerinin en önemli ortak unsuru, Devletimizin ülkesi ve milletiyle bir bütün olarak çağdaş yaşama uyum sağlaması gereğidir. Kurslarla öğretilmek istenen diller, yöresel olmaları nedeniyle çağdaş bilim ve eğitim esaslarını gerçekleştirecek, kullandıkları yörelerde çağdaş eğitimin gelişmesine katkıda bulunabilecek nitelikte değildir. Tam tersine, yöre

halkını çağdaş bilim dillerini öğrenmede engelleyici nitelikte olacaktır. Devletin görevi çağdaş bilim dillerini vatandaşına öğretmektir.

Anayasa'mızda amaçlanan ana dil, yurttaşların çoğunun kullandığı Devletin resmî dil olarak kabul ettiği dildir. Bu dil bazı kişilerin anasının, ailesinin kullandığı yöresel dil olmayabilir. Ancak, genel olarak üniter bir devletin resmî dili olan anadili ile vatandaşının anasının, ailesinin kullandığı dil aynıdır. Bu açıdan her iki kavram bir biriyle çelişki yaratmamaktadır. Türkiye'de de eğitim ve öğretim dili Türkçe'dir. Türkçe dışında farklı yöresel dil ve lehçelerin öğretilmesi olanaklı değildir. Bu tür öğretimin Devlet tarafından denetlenebilecek olması dahi incelenen düzenlemenin Anayasa'nın 42. maddesine aykırılık oluşturmasını engellemez.

Türkiye'nin 15 Ağustos 2000 tarihinde imzaladığı Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesinin eğitim hakkına ilişkin 13. maddesinde de, verilen eğitimin devlet tarafından konacak belli ölçülere uygun düşmesi koşuluyla, birey ve kuruluşların eğitim kurumları kurma ve yönetme özgürlüğünün zedelenmeyeceği öngörülmüştür. Böylece uluslararası normlarda da eğitimin belli ölçülere uygun düşmesi koşulu aranmaktadır. Kuşkusuz belli ölçüyü gösterecek ana kural o devletin Anayasa'sıdır.

İncelenen 11. madde Anayasa'nın 3. ve 42. maddelerine aykırıdır, iptali gerektiği görüşü ile çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye

Tülay TUĞCU

KARŞIOY YAZISI

4771 sayılı "Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun"un 4. maddesiyle 5.6.1935 günlü, 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 1. maddesinin sonuna eklenen dava konusu kuralla, Cemaat Vakıflarının, vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın, Bakanlar Kurulu'nun izniyle dinî , hayrî , sosyal, eğitsel, sıhhi ve kültürel alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere taşınmaz mal edinip bu taşınmaz malları üzerinde tasarrufta bulunabileceği, bu alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere her ne suretle olursa olsun tasarrufları altında bulundukları taşınmazları vergi kayıtları, kira sözleşmeleri ile diğer belgelerle kanıtlamaları halinde yasadaki öngörülen sürede başvurulması ile vakıf adına tescil olunabileceği, bağışlanan veya vasiyet olunan taşınmazlarında aynı şartlara uygun olmaları halinde tescil edilebileceği düzenlenmiştir.

Bu düzenlemeyle, Müslüman olmayan azınlıkların dinî ve hayrî amaç için oluşturdukları cemaat vakıflarına taşınmaz mal edinebilme ve taşınmaz mallar üzerinde tasarrufta bulunabilme olanağı getirilmiştir.

Vakıf, öğretilde, insanların yaratılışında var olan, başkalarına yardım ve iyilik etme duygularından doğmuş, insan hayatının günlük olayları ile sıkı ilişkiler kurmuş, insanlığın

ekonomik, sosyal ve kültürel yaşayışı üzerinde etkiler yapmış eski bir müessese; diğer bir anlatımla, bir malın sahibi tarafından kendi rıza ve iradesi ile şahsi mülkiyetinden çıkartılarak, belirli şart ve gaye ile bir hayır hizmetine ebediyen tahsis edilmesi olarak tanımlanmıştır.

743 sayılı "Türk Kanunu Medenisi"nin yürürlüğe girmesinden önce kurulan vakıfların yeni yasa hükümlerine tabi tutulması uygun görülmemiş ve 19.6.1926 günlü, 864 sayılı Kanunu Medeninın Sureti Meriyet ve Şekli Tatbiki Hakkında Kanun'un 8. maddesindeki düzenlemeyle bu vakıflar hakkında ayrı bir tatbikat yasası çıkarılması gerektiği öngörülmüştür. Bu geçiş döneminden sonra düzenlenen 5.6.1935 günlü, 2762 sayılı "Vakıflar Kanunu" ile "Türk Kanunu Medenisi"nin yürürlüğe girmesinden önce kurulan vakıflar hakkında, varlıkları ve vakfiyeleri korunarak yeni usul ve esaslar öngörülmüştür.

743 sayılı Yasa'yı yürürlükten kaldıran 4721 sayılı "Türk Medeni Kanunu"nun 101. maddesinde, vakıfların gerçek veya tüzelkişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzelkişiliğe sahip mal toplulukları olduğu belirtilmiştir.

Cemaat vakıfları, Türkiye'deki Müslüman olmayan Türk uyruklu azınlıkların dinî , sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Medeni Kanun'un kabulünden önce kurulan vakıflardır.

2762 sayılı Yasa'nın 2437 sayılı Yasa ile değiştirilen 1. maddesinin dördüncü paragrafında, cemaatlere ve esnafa mahsus vakıfların, bunlar tarafından seçilen kişi veya kurullarca yönetileceği, ilgili makamlarla Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından denetleneceği ve bunun usullerinin yönetmelikle belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

Türkiye'de yabancılar hukuku yönünden yeni bir dönemin başlangıcı olan 24 Temmuz 1923'te imzalanıp 6 Haziran 1924 tarihinde yürürlüğe giren Lozan Barış Andlaşması'yla Müslüman olmayanlar azınlık olarak kabul edilerek Müslümanların sahip oldukları haklardan yararlanma imkânı sağlanmış ve din ayırımı yapılmaksızın yasalar karşısında herkesin eşit olduğu kabul edilmiştir.

Andlaşma'nın 39. maddesinde, Müslüman olmayan ancak Türk vatandaşı olan azınlıkların, Müslümanların sahip oldukları medeni haklar ile siyasî haklardan yararlanacağı; 42. maddesinin üçüncü fıkrasında da, Türk Hükümeti tarafından azınlıklara ait kiliselerin, havraların, mezarlıkların ve öteki din kurumlarının korunmalarının temin edileceği ve azınlıkların Türkiye'deki vakıflarına her türlü kolaylığın sağlanacağı belirtilerek Türkiye'deki dinî, hayrî ve diğer kurumlar ile azınlık vakıfları eşit konuma getirilmiştir.

Anayasa'nın kanun önünde eşitliği düzenleyen 10. maddesinde, herkesin, hiçbir ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu belirtilmiş olup bununla amaçlanan, hukuki eşitliktir. Bu ilkeyle, bir tek kişiye veya kimi topluluklara, aynı durumda bulunan yurttaşlardan daha çok veya daha geniş hak ve yetkiler tanımak yoluyla kanun karşısında eşitlik ilkesinin çiğnenmesi yasaklanmış, ayrıcalıklı kişi ya da toplulukların oluşumuna olanak tanıyan düzenlemeler yapılması önlenmiştir.

Bu nedenlerle, Andlaşma'yla vakıflar aynı konuma getirildiği halde, Müslüman olmayan cemaat vakıfları lehine ayrıcalık getirilerek dinî , hayrî , sosyal, eğitsel, sıhhi ve kültürel alanlarda ihtiyaçlarını karşılamak üzere taşınmaz mal edinebilme ve taşınmaz mallar üzerinde tasarrufta bulunabilme olanağı sağlayan dava konusu kural, Anayasa'nın 10.

Esas Sayısı : 2002/146
Karar Sayısı : 2002/201

maddesindeki eşitlik ilkesine aykırılık oluşturduğundan, istemin reddi yolundaki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye

Ahmet AKYALÇIN

Üye

Enis TUNGA